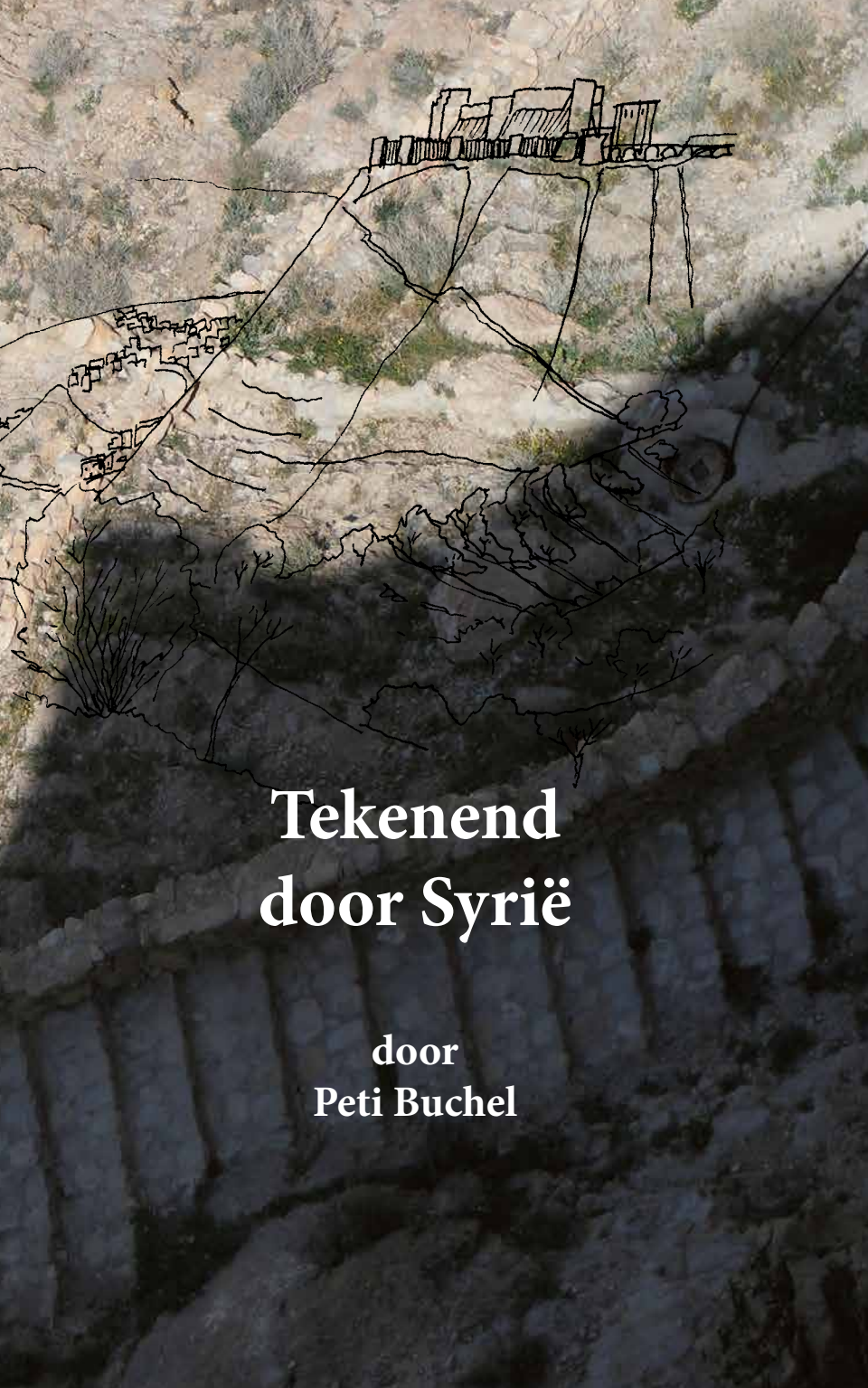

Tekenend door Syrië

door
Peti Buchel

Tekenend door Syrië

door
Peti Buchel

DATO

Colofon

Teksten en tekeningen (een Lamy vulpen met zwarte inktvullingen): *Peti Buchel*

Foto omslag: *Willem van Goor*

Tekeningen op bladzijde 90, 120, 156 en 170 en foto titelpagina: *Hesseltje van Goor*

Redactie: *Joost Pollmann*

Vormgeving: *Lies Kindt*

Uitgave: DATO

Druk: Lecturis

ISBN nr. 978-94-6226-132-7

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

©2015 Peti Buchel en uitgeverij DATO

Achteraf

Tekenend door Syrië is geen geïllustreerd verslag van de burgeroorlog en de bijbehorende ellende. Ook blijft buiten beschouwing dat, voor het eerst in de geschiedenis, wereldmachten hun handen niet willen branden aan een situatie waarin geen erkende 'good guys' aan te wijzen zijn.

Tekenend door Syrië is wel een ode aan een land met een rijke geschiedenis. Het is een kroniek - in tekeningen en teksten - van een maatschappij balancerend op de rand van de vulkaan. De tekeningen zijn gemaakt in het spannende tijdsgewricht toen alles nog goed leek, hoewel het proces van ontredde- ring al in gang was gezet. Zoals één van mijn reisgenoten opmerkte: 'Het zijn herinneringen aan een land zonder supermarkten, met gratis onderwijs voor jongens en meisjes en gratis medische zorg, waar meisjes in strakke jeans en niqab gearmd over straat lopen, en waar diverse islamitische en vroegchristelijke gemeenschappen rustig naast elkaar leven. Het Syrië dat - voor zover wij nu weten - voorgoed verdwenen is'.

Twee van de vele voorbeelden van hoe Syrië veranderd is sinds ik dit verslag tekende:

Op de tekening bij 'Modeverschijnselen' is een deel van de oude stad van Aleppo te zien. Inmiddels staat alleen het typische minaretje nog overeind. De rest ligt in puin.

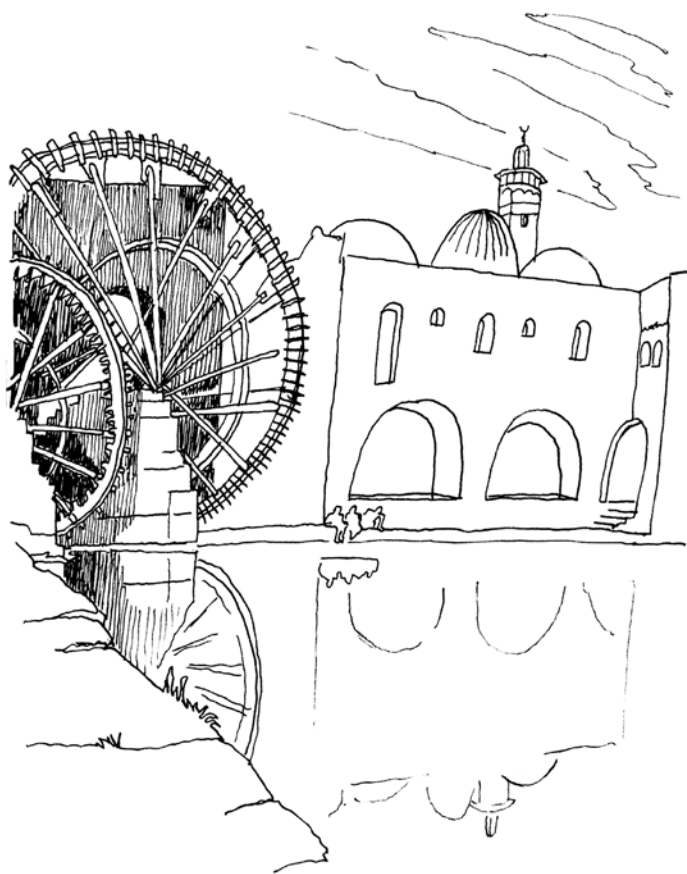
In het hoofdstuk 'Syrië als granaatappel' staan tekeningen van het klooster van Deir Mar Musa al Habashi. Pater Paolo werkte 25 jaar aan de restauratie en stichtte er een oecumenische gemeenschap. In 2011 verklaarde het regime hem tot persona non grata omdat hij een artikel had gepubliceerd waarin hij pleit voor een vreedzame overgang naar een 'consensus-democratie'. Een jaar later werd hij gedwongen overgeplaatst naar Irak, maar dook in juli 2013 op in Oost-Syrië waar hij vervolgens ontvoerd werd door de opstandelingen. Men weet niet wat er met hem gebeurd is, maar bronnen beweren dat hij in Raqqa is geëxecuteerd en dat zijn lichaam in een massagraf met soldaten van het regime is geworpen.

Polranny *januari 2015*

Hoofdstuk 1

Op Weg

Reisplannen

Wensdroom: mijn vrienden Doutsje en Willem wilden al heel lang Syrië bezoeken vanwege de vele sporen uit de Bijbelse geschiedenis die er te vinden zijn. Na 25 jaar huwelijksgeluk besloot dochter Hesseltje haar ouders voor hun doorzettingsvermogen te belonen met een reis naar het land van, onder meer, de apostel Paulus.

Syrië stond niet bovenaan het lijstje van landen die ikzelf wilde bezoeken, maar het was inmiddels een hele tijd geleden dat ik voor het laatst de kruidige geur van de soek en woestijn had opgesnoven. Het leek Doutsje, Willem en mij daarom een goed idee om onze verlangens te bundelen.

Ik stelde voor om onze reis te laten verzorgen door Bertje Hogervorst van cultureel reisbureau Het Vliegende Nijlpaard. Als we een petit comité wilden reizen zou dat ons veel hoofdbrekens besparen en konden wij ons focussen op de dingen die we leuk vonden. En dus gingen we op een avond in de herfst van 2010 met Bertje om de tafel zitten en bespraken met haar de mogelijkheden.

Het enige wat ik toen van Syrië wist was het waterwiel in Hama en de Crac des Chevaliers, een kruisvaardersburcht op een berg. Mijn collega die er veel had gereisd, vertelde mij dat Syrië verrassend 'autarkisch' was oftewel zelfvoorzienend. 'Dat', zei ze veelbetekenend, 'betekent dat Syrië zich vanuit een westers standpunt politiek heeft geïsoleerd'.

Plan van aanpak

Toerisme is op de keper beschouwd een vreemde aangelegenheid. Als toerist ga je ergens heen omdat 'het leuk lijkt'. Je hebt er over gehoord of gelezen. Het prikkelt je fantasie. Je reist rond en bezoekt tevoren bepaalde plekken. Tijdens de duur van je verblijf zit je in een 'bubbel' en ben je geconcentreerd op het opnemen van indrukken. 's Avonds in het hotel ben je het meeste alweer kwijt. Het leek mij daarom een uitdaging om mijn indrukken in tekeningen vast te leggen. Dat gaf me gelegenheid om in het reisprogramma keuzes te maken en het rustigjes aan te doen. Eerdere ervaringen in Egypte hadden mij geleerd dat het tekenen bovendien een goed wapen is tegen opdringerige gidsen. Uiteindelijk bleek de oogst aan tekeningen zo groot dat ik bij terugkomst besloot ze op een blog te zetten:

syriereis2011.blogspot.com.

Bij de eerste posts op de blog had ik er niet zoveel aan toe te voegen. Mijn indrukken waren nog te vers om ze een plaats te kunnen geven. Bovendien gingen de onlusten die begonnen toen wij er waren, onverminderd door. Ze verhevigden zelfs. Wilde ik aandacht besteden aan de actualiteit? Was mijn toeristische insteek niet te frivool in vergelijking met de ernst van de escalerende situatie?

Gaandeweg ging ik meer over Syrië leren en kristalliseerden mijn indrukken. Mijn bezoek aan het land was natuurlijk maar een momentopname, met alle beperkingen van dien. Ik wilde die momentopname uitdiepen en er een boek van maken.

Bij het samenstellen daarvan kon ik putten uit drie lagen: de tekeningen die ik ter plekke had gemaakt, de teksten die ik er na afloop aan toevoegde, en de berichtgeving over de voortdurende ontwikkelingen.

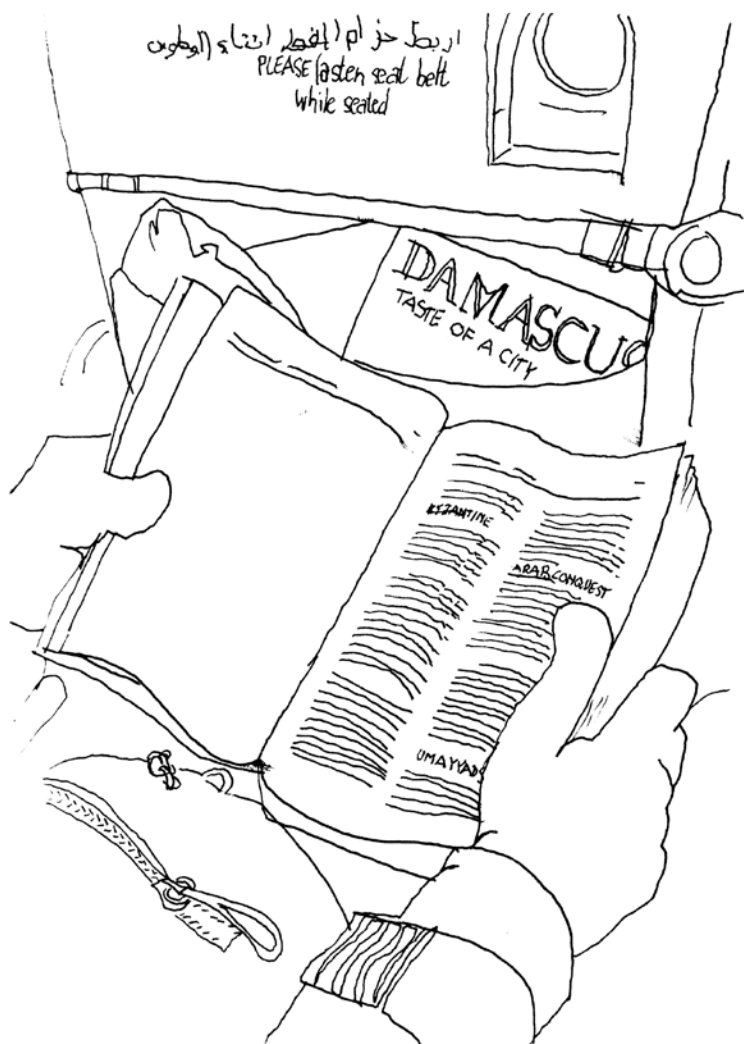
De Arabische Lente dient zich aan

De reis was snel gereserveerd en de plannen hadden vorm gekregen. We gingen een 18-daagse rondreis maken, met Damascus en Aleppo als bases van waaruit we verkenningstochten konden ondernemen. We kregen ook de beschikking over eigen vervoer met chauffeur. De datum van vertrek was gezet op 14 maart 2011. We vlogen van Amsterdam naar Amman in Jordanië, en vanaf daar naar Damascus en vice versa. Ons gezelschap werd aangevuld met Hesseltje, de dochter van Doutsje en Willem, en met Will, een schoolvriendin van Doutsje. Tijdens het plannen maken werden ieders wensen meegenomen. Zelfs de Crac des Chevaliers zou met een bezoek worden vereerd, hoewel de fratsen van de kruisvaarders niet echt onze interesse hadden.

Intussen werd onze aandacht naar de rest van de Arabische wereld getrokken. Daar was een revolutie uitgebroken die 'men' niet had voorzien. Begin januari 2011 kwam Bertje uit Egypte terug met het sombere bericht dat de economische situatie daar zo nijpend was geworden dat ze verwachtte dat er iets drastisch zou gebeuren. Niet veel later kwam in Tunesië het volk tegen het regime in opstand, waarna Egypte snel volgde. Ineens stond de hele Arabische wereld in vuur en vlam. Berichten van volksoptstanden, aangevuurd door jeugdig gebruik van Blackberries, Facebook en Twitter, bereikten ons vanuit Libië, Jemen, Jordanië en Bahrein. Alle *ruling families* in de regio leken aan het wankelen te worden gebracht door goed opgeleide jongeren die niets te verliezen hadden. Zij pikten de corruptie en de graaizucht, het gebrek aan vrijheid en medezeggenschap niet langer. Alleen Syrië leek gespaard te blijven, maar dat land was dan ook geen ontvanger van Amerikaanse hulp en vriendschap. Syrië maakte deel uit van de *axis of evil*.

Kaartje van Syrië

Voorpret

Een paar dagen voor ons vertrek kwam Bertje terug uit Caïro, waar ze een fotograaf van Vanity Fair had begeleid tijdens een fotoshoot met de ‘hoofdrolspeleers’ van de revolutie. Ze vertelde enthousiast over de gebeurtenissen op Tahrir, het Vrijheidsplein, en hoe vrouwen er actief deelnamen in de organisatie van de opstand. In de reportage van Vanity Fair was Gigi Ibrahim geportretteerd, hoog boven het Tahrirplein. Zij had met haar Blackberry de betogers gedirigeerd en was de *poster girl* van de Arabische zender Al Jazeera geworden.

Alles leek in de Arabische wereld zo snel te veranderen dat het me goed leek om ter voorbereiding van onze reis een ‘reader’ samen te stellen waarin de Arabische Lente werd ‘verklaard’. Ik had Syrië gegoogled om uit te vinden of de geest van de revolutie daar ook had postgevat. Het enige wat ik vond waren een paar knorriges stukjes van oude Syrische revolutionairen die al jaren in het Westen woonden, plus een kakelverse website uit Beiroet van jongens die een graantje probeerden mee te pikken uit de revolutionaire trog van Egypte en Tunesië. Geen berichten uit Syrië zelf. Maar dat land, las ik, was dan ook een gevaarlijke, politieke en economische buitenstaander. Amerika had tot 2010 zelfs de export van communicatie-software naar dat land verboden. Dus de Gigi Ibrahim van Syrië zouden het een stuk moeilijker hebben, begreep ik. Ik geloof niet dat iemand van ons de ‘reader’ tijdens de vliegreis heeft gelezen.

Bertje zat in het vliegtuig een boek te lezen over de Syrische kookkunst en de verhalen die er omheen gesponnen zijn: *Damascus, Taste of a City*, van Rafik Schami.

Aankomst in Damascus

Vanaf het moment dat we uit het vliegtuig in de Stalinistisch aandoende luchthaven van Damascus stapten, werd ons groepje in de watten gelegd. We werden meteen verwelkomd door een duvelstoejager: voor ons geen paspoortcontrole en geen douane, we konden zo doorlopen. Buiten stelde hij ons voor aan onze chauffeur en verdween even snel als hij gekomen was.

Met Ibrahim aan het stuur van de luxe toeristenbus, reden we in de late avond Damascus binnen. Bertje, die Ibrahim nog niet eerder ontmoet had, ging met hem voorin in het Arabisch het een en ander afstemmen, wij konden zorgeloos van het uitzicht genieten.

Zo zou het de hele reis gaan. Omdat wij slechts met een klein clubje waren, werden wij niet verplicht een van bovenaf opgedrongen gids te aanvaarden. Bertje ging ons voor en Ibrahim ontpopte zich als beschermer, begeleider, vraagbaak en Grote Roerganger.

Ik houd van Arabische steden in de avond, als het harde neonlicht naar buiten straalt uit de kleine winkeltjes waar een drukke menigte bezig is met inkopen doen en andere belangrijke dingen. In Damascus was het niet anders. Behalve dat het me opviel dat hier niet, zoals in andere landen in de Arabische wereld, mannen het straatbeeld beheersten. Overal waren vrouwen nadrukkelijk aanwezig. Vrouwen van alle leeftijden en sociale lagen, op alle mogelijke manieren gekleed, en opgetut: met het gezin, of in groepjes, getweën, maar vaak ook alleen.

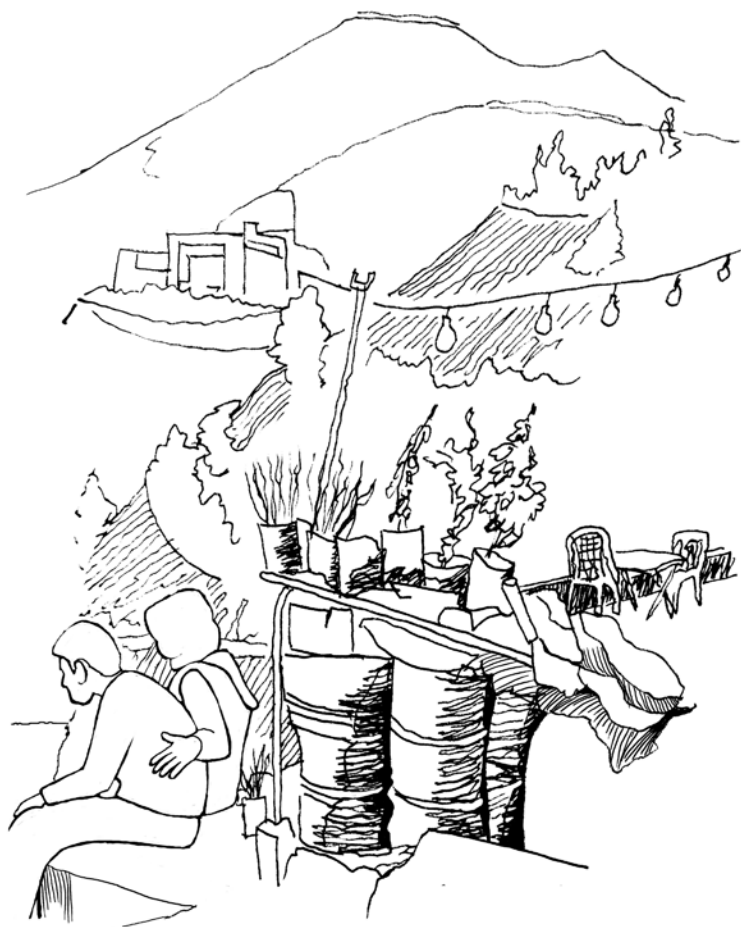

Liflafjes

Ons hotel lag vlakbij het Marjeh (Martelaren)plein, naast het propagandacentrum van het Iran van de Ayatollahs en tegenover het enorme, stadsbeeldbepalende betonnen casco van een winkelcentrum-met-moskee dat nooit was afgebouwd.

De Bab Al Jabiya, een beroemde poort naar de soek, en de ‘Straat Genaamd Recht’ die de soek doorsnijdt, lagen op vijf minuten lopen, net als het prachtige 19de-eeuwse treinstation.

Natuurlijk wilden wij meteen de straat op om het allemaal te zien. We hadden een winters Nederland verlaten en hier was het aangenaam zwoel. We genoten met volle teugen van het stadse gedruis. Tenslotte belandden we in een klein eethuis aan de rand van het Martelarenplein. Het was een smalle pijpenla met vier tafeltjes achter een kippengril die de helft van de ingang in beslag nam. Ik geloof niet dat we die avond kip hebben gegeten, maar des te meer meze. Die *meze* (liflafjes) bestaan uit: tabbouleh, hummus labneh, kebab, babaganoush, groenten, zuur, olijven, gemengde sla en stapels plat, rond brood dat in vieren is gedeeld. Voordat we het wisten stond het voor onze neus en tastten we onder het toeziend oog van de eigenaar toe. Tussen de bedrijven door maakte ik een tekening van de enige andere gast buiten onszelf en moest prompt ook de eigenaar portretteren, voor Moeder De Vrouw. Vanaf dat moment waren wij VIP's en we kwamen er na een drukke dag vol toeristische activiteiten vaak terug. We ontdekten dat we konden bestellen waar we zin in hadden. Als het niet voorhanden was, werd het snel bij de burens gehaald. Ik begon te begripen waarom mijn collega Syrië ‘autarkisch’ noemde.

Jebel Qassioen

Elke toeristische reis in Syrië begint op de Jebel Qassioen. Vanaf de flanken van deze berg, die pal aan de rand van het stadscentrum ligt, heb je een prachtig uitzicht over het magische Damascus. Het is dus een populaire bestemming voor iedereen, maar vooral voor verliefde paartjes. ‘Zou het niet geweldig zijn om hier te wonen, hoog boven het gedrang en de smog, met de heldere frisse lucht?’ Zoals de president bijvoorbeeld, die in het rechthoekige gebouw op de heuvel ertegenover een ceremonieel paleis heeft.

Diep beneden ligt de stad als een landkaart uitgespreid. Omdat Damascus voor ons nog een Grote Onbekende is, zegt wat we zien ons niet zoveel. Gelukkig was het casco tegenover ons hotel een makkelijk te vinden oriëntatiepunt. Wat opviel is dat de stad verder weinig in het oog springende gebouwen heeft. Hoewel Damascus de hoofdstad is, heeft het geen financieel centrum met hoge wolkenkrabbers.

Zelfs de oude stad is nauwelijks van de rest te onderscheiden. Qassioen rijst steil op en diep onder ons lag een volkswijk tegen de bergwand aangedrukt. Zwermen duiven cirkelden tussen ons en ons uitzicht.

Damascus ligt in een kom, die in het westen wordt afgesloten door met sneeuw getopte bergen die de grens tussen Libanon en Syrië vormen. Rond Damascus liggen de voorsteden in een halve maan, ook wel de ‘Halve Maan van de Armoede’ genaamd. Bestuurlijk staat Damascus apart van zijn satellietsteden. Stedenbouwkundig en organisatorisch is het een nachtmerrie, maar demografisch gezien kan het z'n voordelen hebben; zo zou de toekomst uitwijken.

Op weg met vrienden

Hier zijn mijn reisgenoten verzameld op een terrasje op de Qassioen. Onze verbindende factor is, heel ver weg, Achill Island aan de Ierse westkust. Doutsje en Willem wonen daar en de Polranny Pirates, Bertje en ik dus, hebben er hun hoofdkwartier.

Het wordt tijd om het reisgezelschap voor te stellen. Willem is kunstschilder en tuinier. Samen met zijn vrouw Doutsje runt hij Achill Secret Garden, een bostuin aan zee. Daarnaast is hij actief lid van de Church of Ireland en overtuigd remonstrant. Doutsje doet het zakelijke deel van Achill Secret Garden en beheert ook de medicinale kruidentuin.

Will is gezinstherapeute in Arnhem. Daar werkt ze met een ‘zandbak’ waarin situaties met kleine figuurtjes nagespeeld kunnen worden. Ze struinde de soeks af op zoek naar voorwerpen die ze hiervoor kon gebruiken. Na haar scheiding heeft zij de vleugels uitgeslagen en is gaan genieten van wat het leven te bieden heeft. Het was niet vreemd dat zij steeds meer gefascineerd raakte door de Dansende Derwishes.

Hesseltje is van huis uit ontwerper van computergames. Ze woont met haar vrouw in Londen en werkt als creatief adviseur digitale media en nieuwe technologie. Tijdens onze rondreis gaf ze her en der internetadviezen aan de hotelbediendes.

Bertje is classica en egyptologe en spreekt vloeiend Arabisch. Zij heeft ‘Het Vliegende Nijlpaard’ opgericht om individuele en groepsreizen naar het Midden-Oosten en Ierland te organiseren. Haar standplaats is Amsterdam.

En ik ben striptekenaar en cartoonist.

Van links naar rechts:

Willem, Will, Doutsje, Hesseltje en Bertje.

De Idus van maart

De vijftiende maart was onze eerste hele dag in Syrië. Na op de Jebel Qassioen te zijn geweest, reden we langs de Barada-rivier naar de soek toen we in een file terecht kwamen. Vanuit de bus sloeg ik de mensen gade die langs de rivier flaneerden. Plotseling zag ik hoe mannen in leren jacks uit auto's sprongen. Eén van hen kwam zelfs uit de kofferbak gekropen. Ze renden naar iets dat buiten ons blikveld gebeurde. De mannen hielden krampachtig één hand in de zij gedrukt alsof ze bang waren dat hun revolver uit de jaszak zou vallen.

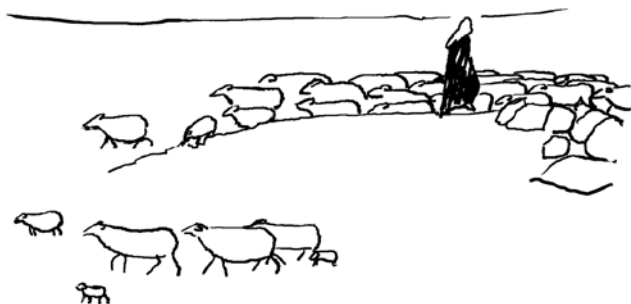

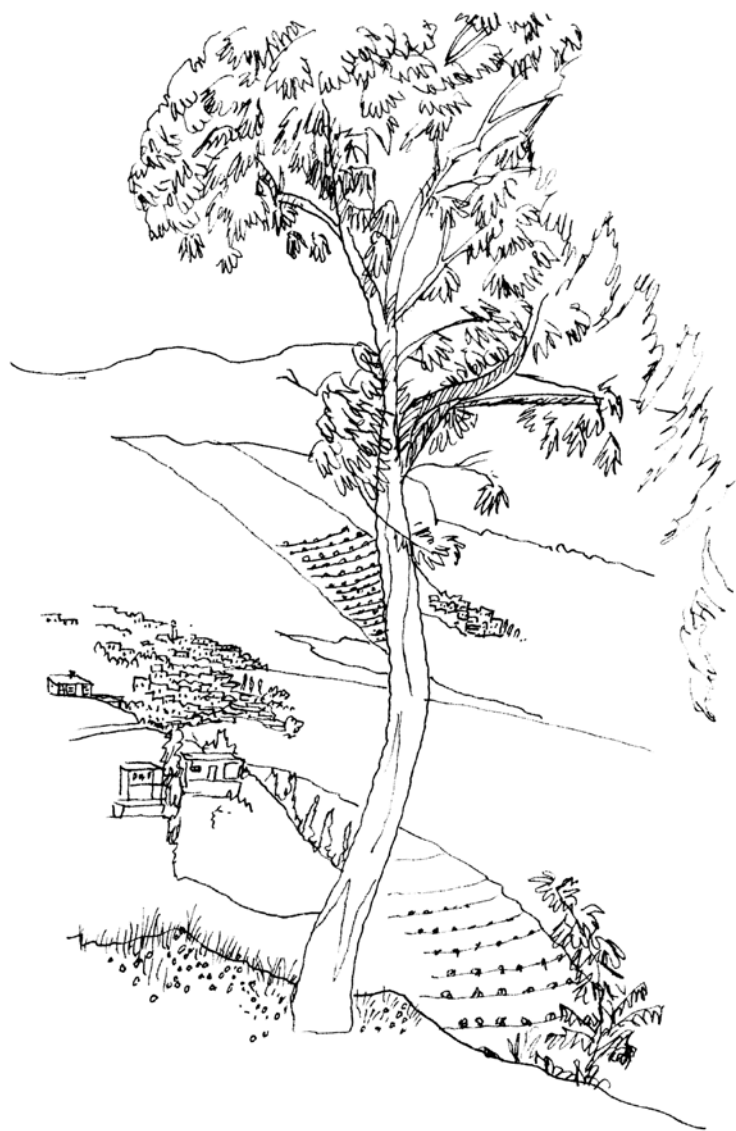
Bertje had het voorval ook gezien en vroeg Ibrahim wat er aan de hand was. Hij antwoordde dat het agenten waren die achter boeven aanzaten. Dat vond ik een te gemakkelijk antwoord. Hier was duidelijk meer aan de hand, maar vanuit de file konden we niets zien. Aan het einde van de middag, toen we door de hoofdader van de seek liepen, was er weer een incident met rennende mannen en veel geschreeuw. Achteraf bleek dat er die dag een demonstratie was gehouden door een honderdtal mensen. De demonstratie was niet de eerste die aangekondigd was op Facebook, maar wel de eerste waar inderdaad mensen op afkwamen. Het stadsbestuur was gewaarschuwd en had de universiteit prompt gesloten.

Deze uitingen van onderdrukking en achterdocht bleken kenmerkend voor het openbare leven in Syrië. Bij toeval waren wij getuige van het begin van de onlusten die geleidelijk aan, over een periode van maanden, aangroeiden tot ze het hele Syrische leven beheersten en aantastten. Op die 15de maart wilden de demonstranten alleen de aandacht vestigen op langgekoesterde frustraties, maar de datum was macaber. In het jaar 44 voor Christus werd Julius Caesar op de Idus van maart - de 15de - vermoord.

Hoofdstuk 2

Vroege geschiedenis

Landschap

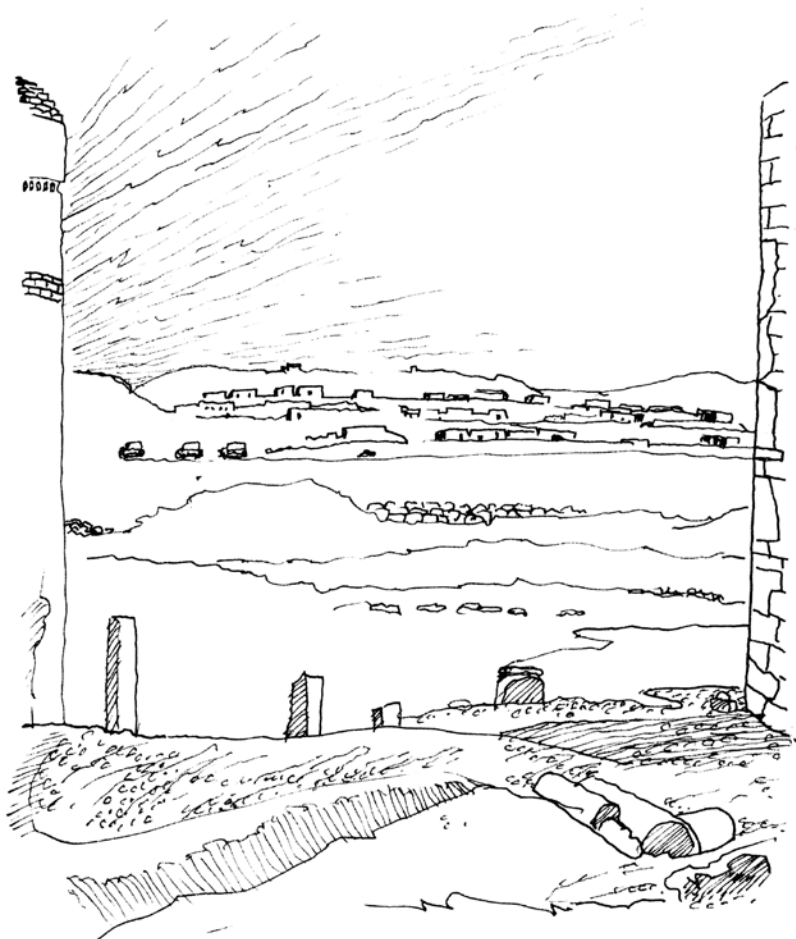
Net zo gevarieerd als de *meze* is ook het landschap waar de ingrediënten ervan worden geteeld. Reizend van het ene deel van Syrië naar het andere kom je door een grote verscheidenheid aan landschappen.

De benaming Syrië gold oorspronkelijk voor de gehele oostelijke kuststrook van de Middellandse Zee, in het Westen ook wel de Levant genaamd, plus het gebergte en de vruchtbare vlakten erachter. De moderne staat heeft nog maar een kort stukje kust, dat ligt ingeklemd tussen Libanon in het zuiden en Turkije in het noorden.

Naar het binnenland verbreedt het gebied, zodat Syrië uiteindelijk toch een groot deel van de oostelijke waterschei van het kustgebergte binnen z'n grenzen heeft. Regenval in de bergstreek voorziet de beken en rivieren die aan de oostkant de valleien instromen het hele jaar van water.

Dit gebied is gezegend met vruchtbare grond, waardoor het al sinds mensenheugenis een van de belangrijkste landbouwstreken in dit deel van de wereld is. Die gunstige omstandigheden hebben ervoor gezorgd dat het deel uitmaakt van wat de *'Bakermat van de Beschaving'* wordt genoemd.

Een van de rivieren is de Orontes of Asi (de opstandige), die ontspringt in de Bekaa-vallei in Libanon en in noordelijke richting achter de kuststrook stroomt tot hij in Turkije uitmondt in de Middellandse zee. De Orontes vormt de as van de noord-zuidverbinding. Hij geeft de grens aan tussen de rijke westkant van Syrië en het uitgestrekte oostelijke deel, dat hoofdzakelijk één grote dorre vlakte is.

De Woestijn

Het klimaat aan de Middellandse Zee is aangenaam, met een duidelijke wisseling der seizoenen. In de winter kan het er behoorlijk koud zijn en zelfs sneeuwen. Maar zodra je de bergachtige kuststrook achter je laat en in oostelijke richting reist, wordt het klimaat droog en heet. Een groot deel van Syrië is woestijn. Deze woestijn strekt zich in oostelijke richting - bijna zonder onderbreking - uit tot aan de rivier de Indus in Pakistan. De kleur is vrijwel overal hetzelfde: een grauw soort oker dat tot paars kan verschieten, al naar gelang de lichtval. Grote rivieren zoals de Eufraat, de Tigris en de Karoen doorkruisen de woestijn en vormen er vruchtbare aderen. Kale bergketens en koude hoogvlakten accentueren het terrein. Ook in de woestijn is het afbakenen van grenzen altijd essentieel geweest. Door de lange geschiedenis heen was de macht over en de bescherming van de handels- en pelgrimsroutes, die van oost naar west en van noord naar zuid liepen, van het grootste belang.

De oases die de loop van de routes bepaalden, konden uitgroeien tot belangrijke centra van macht, maar ook zo weer onder het zand verdwijnen. Tegenwoordig speelt olie een cruciale rol in de machtsverhoudingen.

De olievelden komen vanwege de geologische samenstelling van het gesteente in de gehele regio voor. In Syrië liggen ze in het uiterste oosten, in Suwaidiya en Deir ez-Zor. De Syrische olieproductie staat echter in geen vergelijking tot die van Irak en Iran. Een boycot van Syrische olie door de EU is daarom snel uitgevaardigd.

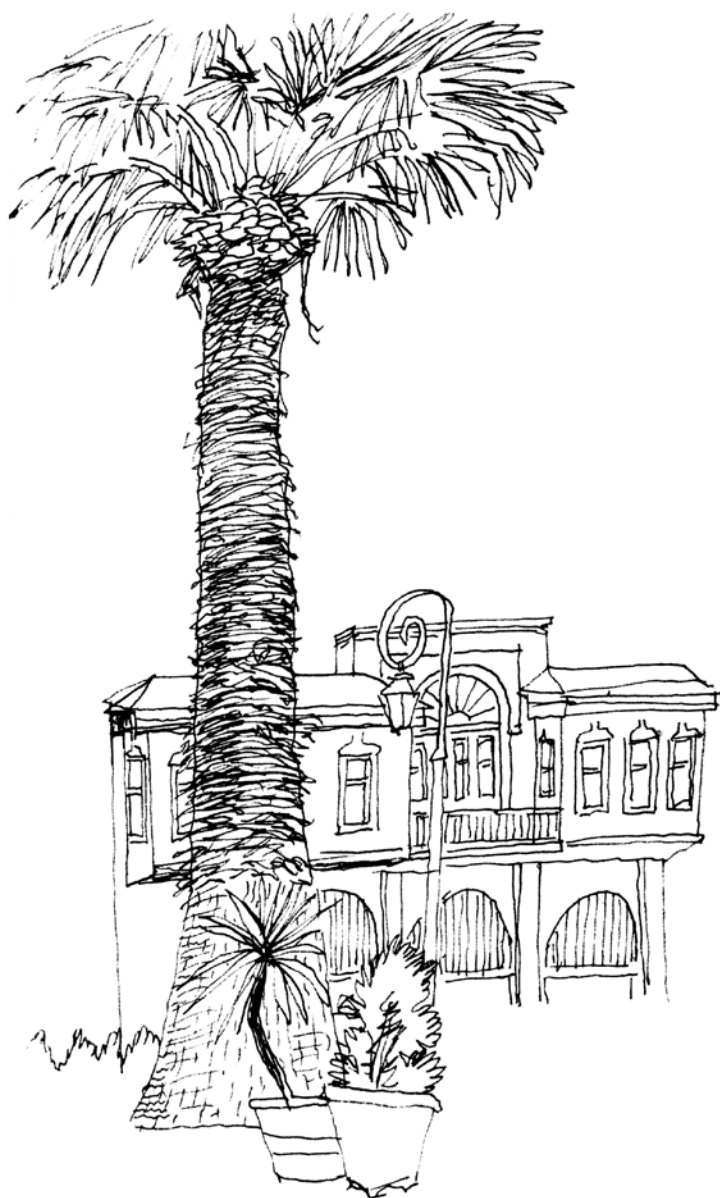
In de woestijn schurken de dorpen dicht tegen de aarde en hebben de kleur van de omgeving; overal vind je resten van verdwenen beschavingen. Deze tekening is gemaakt bij het woestijnfort Al Heir Al Sharqi.

Bedoeïenen

Bedoeïenen, de nomaden van het Arabische schiereiland, zijn veehouders die met hun kuddes rondtrokken op zoek naar gras en water. Meestal volgden ze een vaste route langs oases en bronnen die het 'eigendom' van de stam waren. Onderweg hielden de bedoeïenen zich in leven met dadels. Droogte of bevolkingsoverschot waren echter factoren die hen zo nu en dan naar de vruchtbare streken van Mesopotamië, de Nijl en de Middellandse Zeekust dreven. Dat werd hun niet in dank afgenomen door de sedentaire bevolking die landbouw bedreef en waarmee ze stevast in conflict kwamen. Na zo'n destructieve en bloedige botsing trokken ze weer de woestijn in of werden zelf landbouwers. De stam die in de oudheid tussen Mesopotamië en Egypte rondtrok en het allemaal nauwkeurig op schrift heeft bijgehouden, is het Joodse volk van de Torah. Daarin staat onder meer dat Abraham zijn tweede vrouw Hagar, een uit Egypte afkomstige slavin, de vrijheid gaf. Dat betekende dat hij haar en hun zoon Ismaël de woestijn in stuurde, echter zonder recht op gebruik van de bronnen van zijn stam. Meestal betekende dat de dood, maar door een wonder ontdekten zij een nieuwe bron, de Zamzam, die nabij Mekka ligt, en konden zo een nieuw volk stichten. Volgens de overlevering waren dat de Arabieren. De profeet Mohammed stamde in directe lijn af van Ismaël en daardoor van Abraham.

Karavananen die de beschermde handelsroutes volgden, waren vaak het doelwit van bedoeïenen. In 1701 kwamen dertigduizend pelgrims op weg van Damascus naar Mekka bij zulke aanvallen om het leven. Dat bracht zo'n grote schok teweeg, dat de Ottomaanse sultan in Istanbul besloot meer zeggenschap te geven aan de gouverneur Al-Azm in Damascus. En dat was misschien wel het begin van het moderne Syrië.

De majesteitelijke dadelpalm

De dadelpalm wordt al zo lang gecultiveerd dat men niet meer weet waar hij oorspronkelijk vandaan komt. Men neemt aan dat zijn oorsprong ergens bij de Perzische Golf ligt. De dadelpalm kan grote hitte en droogte verdragen en gedijt in grond die verzilt is door eeuwenlange irrigatie.

In de oudheid vergeleken de Chaldeeën de dadelpalm met de mens. Er zijn mannen, vrouwen en hermafrodieten, maar alleen de vrouwelijke palmen dragen vruchten.

De stam, bast, bladeren en nerven van de dadelpalm werden gebruikt voor allerlei praktische doeleinden. Om er een paar te noemen: een beschutting van palmbladeren is snel gemaakt; nerven worden gebruikt voor tafels en stoelen; stammen dragen een lemen dak; vezels die geslagen worden uit bladeren en bast, worden tot touwen gevlochten, en uit de zaden van de palm wordt olie geperst.

De vruchten van de dadelpalm zijn de zeer voedzame dadels. Voor de bedoeïenen was de dadel vaak het enige voedsel dat ze tijdens hun lange tochten door de woestijn voorhanden hadden. Dadels kunnen makkelijk worden bewaard en vormen een ideale bron van essentiële voedingsstoffen.

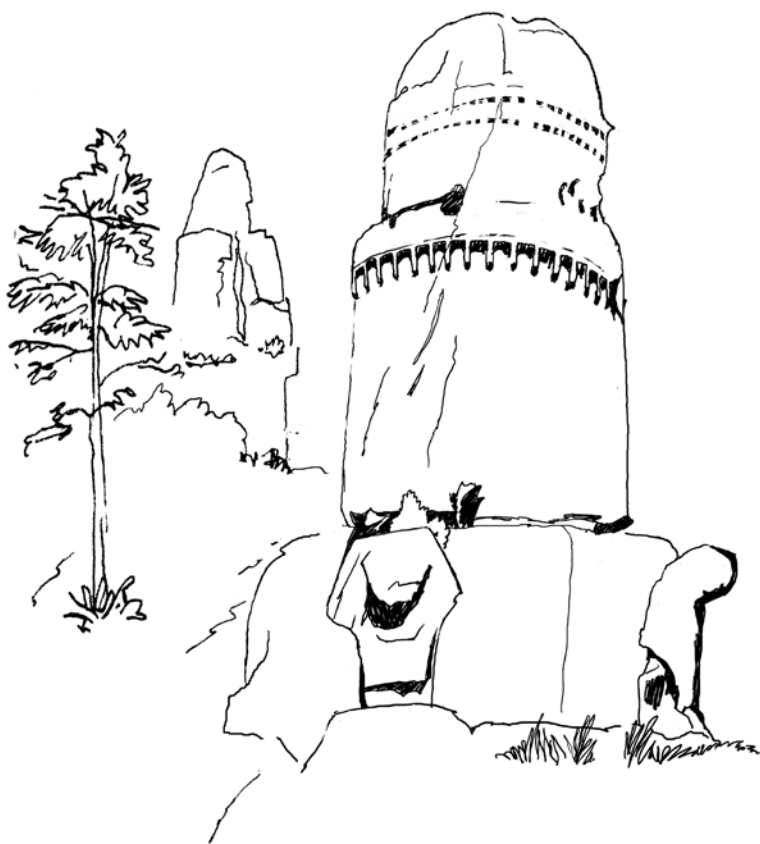
Deze prachtige palm staat niet voor zijn vruchten bij de Omajjaden-moskee in Aleppo, maar als trotse decoratie en is misschien wel even oud als het Ottomaanse koopmanshuis dat op de achtergrond te zien is.

De tuinen van Palmyra

De naam Palmyra zegt het al: de oase is beroemd om z'n dadelpalmen. In de oudheid stroomde het water er op gezette tijden rijkelijk door de wadi en verdween in de bodem van waaruit het later geput werd. Men weet niet hoelang de oase al bewoond is, maar aangezien het op de route van Mesopotamië naar de Middellandse Zee ligt, zullen er al heel lang mensen wonen en dadelpalmen groeien.

Palmyra heeft voor en tijdens de Romeinse tijd grote rijkdom en macht gekend en bloeide opnieuw in de 17de-eeuw. In de afgelopen decennia zijn de palmtuinen verder uitgebreid en is de bevolking flink gegroeid. Maar langere perioden van droogte door de klimaatsverandering, hebben ernstige gevolgen gehad voor de waterreserves. Hoe belangrijk de vruchtdragende palm is voor het welzijn van de mens blijkt uit de vele verwijzingen. In de Bijbel wordt de dadel vaak genoemd en afbeeldingen uit het oude Egypte laten zien hoe wijn van dadels werd gemaakt. De godin Astarte van de Feniciërs werd voorgesteld als een vrouwelijke dadelpalm en in het oude Jodendom was de palm het symbool van schoonheid. Vandaag de dag zijn dadels met yoghurt nog altijd het eerste voedsel dat tijdens Ramadan na een dag van vasten gegeten wordt.

Idyllisch Amrit

In de kuststreek kruisten in het verre verleden de ‘Volken van de Zee’ en de ‘Volken van de Woestijn’ elkaar. De ruïne van het tempelcomplex van Amrit is zo oud dat de stichting ervan wordt toegedicht aan zowel de uit de woestijn afkomstige Kanaänieten als aan de Phoeniciërs, die zeevarend waren.

Voor reisgenoot Willem was het in ieder geval de plek waar alle reisindrukken een basis kregen. Eigenlijk wil hij er zo snel mogelijk naar terug, met zijn botaniseertrommeltje, om de plek in alle rust te kunnen bestuderen. Amrit ligt bovenop bronnen waarvan het water een eindje verderop in de Middellandse Zee stroomt. Het was 5000 jaar geleden een grote Kanaïtische stad. Tempelresten en een fraai vormgegeven waterbassin getuigen er nog van. Tegenwoordig is het een stil, bijna onaangeroerd terrein in een groene kuststrook waar de wilde cyclamen tussen de bouwstenen groeien, allerlei insecten welig tieren, het water helder stroomt en zo nu en dan een familie komt picknicken.

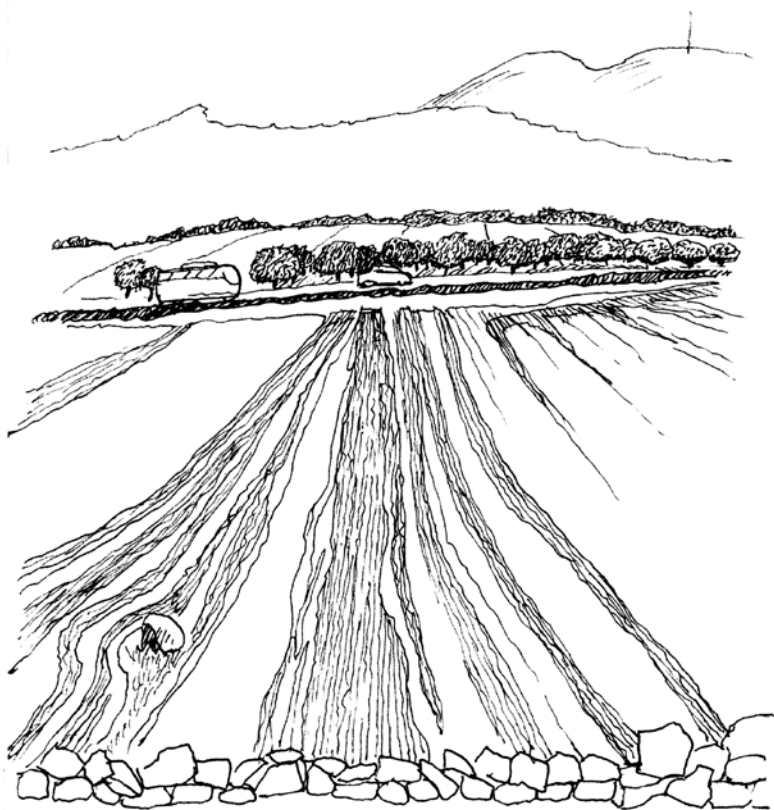
Deze kleinschalige bedoening van mens, flora en fauna lijkt zonder problemen in opperste harmonie te bestaan.

Amrit oogt er zomaar onbeheerd bij te liggen, maar een club vrijwilligers uit de buurt heeft zich erover ontfermd.

Zij kregen een steuntje in de rug van de regering en van de EU, al is die hulp door sancties inmiddels opgeschort.

Dit bezoek was een geschenk aan ons van chauffeur Ibrahim, want Amrit stond niet op het programma: hij dacht terecht dat het ons wel zou bevalen.

f

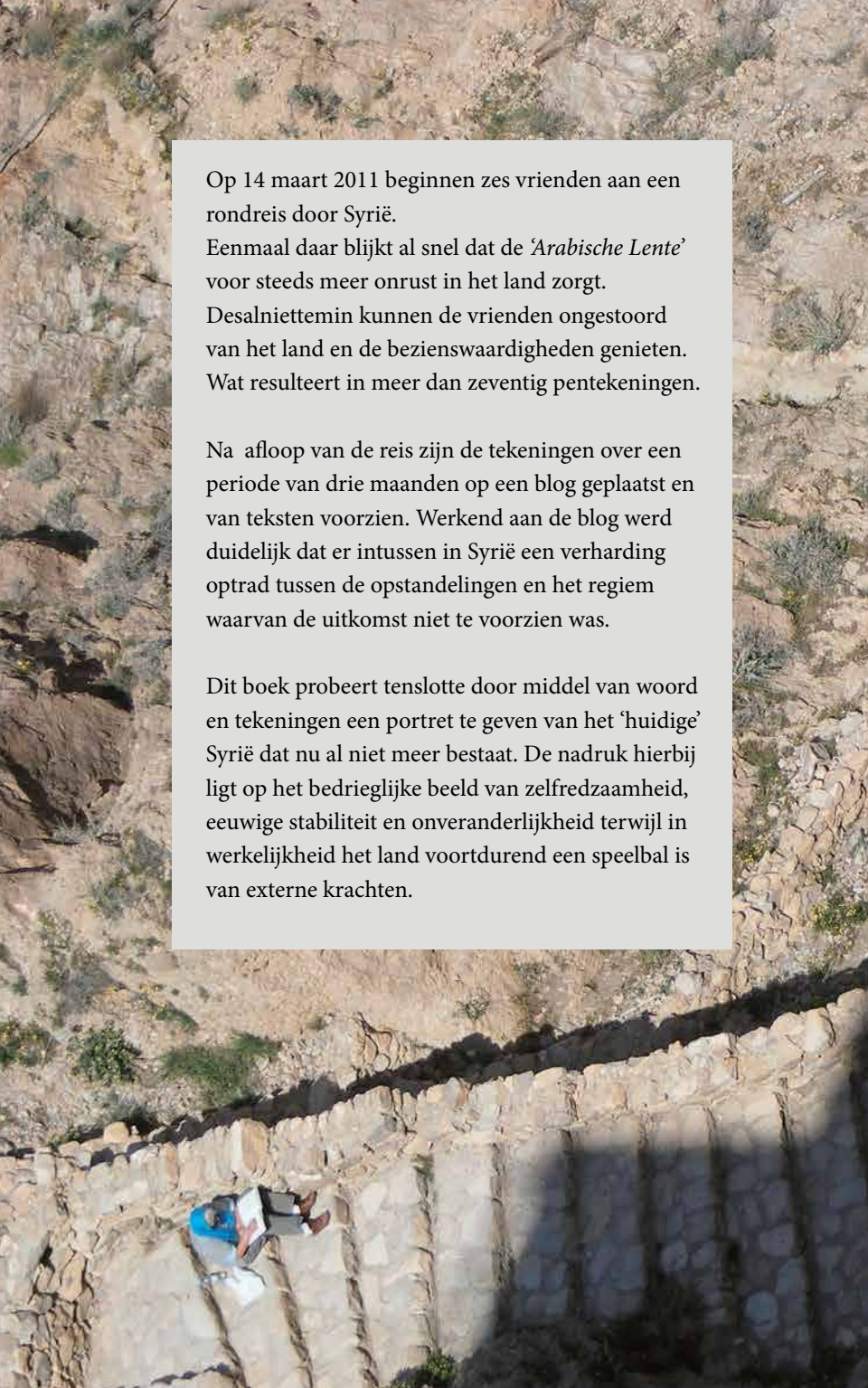

Dieet van de Romeinen

Na een lange periode waarin Syrië van hand tot hand ging, veroverden de Romeinen het gebied tenslotte in 64 voor Christus en maakten het tot een provincie van Rome. Het basisdieet van de nieuwe machthebbers bestond uit wit brood, olijfolie en rode wijn. De koloniën moesten ervoor zorgen dat men hier in Rome altijd genoeg van had en Syrië leverde de grondstoffen voor deze producten. Sterker, het klimaat en de bodemgesteldheid maakten het tot de Graanschuur van het Rijk. Syrië was zo belangrijk en de bevolking zo welvarend dat het zelfs een aantal keizers heeft geleverd. De Romeinen zelf zijn in de nevelen der tijd verdwenen en door erosie en klimatologische omstandigheden is de Syrische graanoogst niet meer wat het geweest is, maar olijfboomgaarden zijn er nog in overvloed.

Het is lente en het jonge groen komt op in de zorgvuldig van stenen ontdane akker. Op de achtergrond één van de vele olijfboomgaarden en in de lucht een Sakervalk die een nest met jongen te voeden heeft op de nabijgelegen rotsige heuvel. De naam Sakervalk komt van het Arabische woord Sakr dat sikkal betekent en verwijst naar de vorm van de vleugels in vlucht. Het is een grote vogel met een duidelijk herkenbare, bruingrijs gespikkelde borst.

De roofvogel houdt van open grasland of rotsen en stenen met hier en daar bomen. Hij jaagt op knaagdieren en ander klein grut en is populair bij Arabische valkeniers.

A high-angle photograph of a person sitting on a rocky ledge, looking down at a book or map. The person is wearing a blue shirt and dark pants. The background shows a vast, arid landscape with rocky terrain and sparse vegetation. The lighting suggests it's daytime, with shadows cast across the rocks.

Op 14 maart 2011 beginnen zes vrienden aan een rondreis door Syrië.
Eenmaal daar blijkt al snel dat de *'Arabische Lente'* voor steeds meer onrust in het land zorgt.
Desalniettemin kunnen de vrienden ongestoord van het land en de bezienswaardigheden genieten.
Wat resulteert in meer dan zeventig pentekeningen.

Na afloop van de reis zijn de tekeningen over een periode van drie maanden op een blog geplaatst en van teksten voorzien. Werkend aan de blog werd duidelijk dat er intussen in Syrië een verharding optrad tussen de opstandelingen en het regime waarvan de uitkomst niet te voorzien was.

Dit boek probeert tenslotte door middel van woord en tekeningen een portret te geven van het 'huidige' Syrië dat nu al niet meer bestaat. De nadruk hierbij ligt op het bedrieglijke beeld van zelfredzaamheid, eeuwige stabiliteit en onveranderlijkheid terwijl in werkelijkheid het land voortdurend een speelbal is van externe krachten.